

УДК 81'42=111

DOI 10.31654/2520-6966-2019-12f-95-157-169

С. І. Потапенко

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Відтворення українського конфлікту-кризи в англомовних новинах: вербалізація комунікативного складника

У статті доведено, що комунікативний складник розгортання конфлікту-кризи, яка поєднує різні за інтенсивністю етапи протистояння, вербалізується мовними засобами на позначення відношень сенсомоторного походження, представлених протидією, перешкодою, контактом і забезпеченням можливості, які є продовженням фізичного протистояння. Комунікативна протидія відтворена дієсловами англійської мови на позначення звинувачень, перешкода – заперечними засобами. Комунікативний контакт втілений одиницями на позначення зустрічей і переговорів, спрямованих на розв'язання кризи, а роль комунікативного сприяння, відображеного перформативами, які вказують на виконання дії, та промісивами, що стосуються обіцянок, залежить від того, яка сторона протистояння їх висловлює.

Ключові слова: *англомовні новини, конфлікт, криза, конфлікт-криза, звинувачення, заперечення, перформатив, промісив.*

На початку вересня 2018 року відбулися дві "лінгвістичні" події, що стосуються висвітлення в англомовній пресі подій на сході України. Спочатку прес-секретар Міністерства закордонних справ нашої держави виступила із заявою про помилковість зарахування зазначених подій до криз, наполягаючи на вживанні в рубриках Бі-Бі-Сі слова *conflict*, що позначає конфлікт (Mariana Betsa (@Mariana_Betsa)). І о диво! Британська телерадіокомпанія замінила конструкцію *Ukraine crisis* "криза в Україні" на *Ukraine conflict* "конфлікт в Україні" (<https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2018/09/7/7086613/>).

Отже, постає два запитання: чи помилялася відома своєю об'єктивністю компанія до того моменту, коли до неї звернувся український МЗС, чи, може, навмисно вводила світове співтовариство в оману? Відповідь можна отримати внаслідок реконструкції та зіставлення відповідних ментальних репрезентацій з опертям на дефініції іменників *crisis* і *conflict* у тлумачних словниках англійської

мови. Спочатку відтворюємо концептуальну структуру ментальної репрезентації конфлікту, позначеного субстантивом *conflict*, як стану незгоди або спору між людьми, групами, країнами ("a state of disagreement or argument between people, groups, countries etc" [5, с. 325]), а потім – кризи, репрезентованої у значенні іменника *crisis* як ситуації, обтяженої значною кількістю проблем, що вимагають розгляду задля попередження погіршення стану справ та уникнення небезпеки ("a situation in which there are a lot of problems that must be dealt with quickly so that the situation does not get worse or more dangerous" [5, с. 372]).

Для реконструкції ментальної репрезентації конфлікту-кризи семи з англомовних словникових дефініцій співвідносимо з концептуальними структурами перцептивного походження, представленими образ-схемами, тобто повторюваними, динамічними моделями перцептивних взаємодій і моторних програм, що зв'язують і структурують наш досвід [4, с. XIV]. Силкові відношення передаються образ-схемами ПРОТИДІЯ, ПРИМУШЕННЯ, ПЕРЕШКОДА, УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, ПРИТЯГАННЯ, ВІДХИЛЕННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ та ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ [4, с. 45–47].

У визначенні іменника *conflict* сема 'argument' співвідносить конфлікт з сенсомоторним відношенням ПРОТИДІЇ, яка формується під впливом досвіду зіткнення двох сил, наприклад автомобілів [4, с. 46]. У визначенні іменника *crisis* семема 'there are a lot of problems' відбиває нагромадження проблем, які концептуалізуються в термінах сил, позначених семою 'cause' у визначенні субстантива *problem* як ситуації, що викликає труднощі ("a situation that causes difficulties" [5, с. 1304]). Очевидно, що конфлікт пов'язаний лише з відношенням ПРОТИДІЇ [2, с. 36], а криза доповнюється низкою інших силових відношень: ПРИМУШЕННЯ, ПЕРЕШКОДА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ та ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. До того ж у визначенні слова *crisis* сема 'dangerous' акцентує небезпеку, додатково підкреслюючи зв'язок позначуваної події з потребою в безпеці [6, с. 25]. Отже, маємо підстави для іменування подій на сході України як конфлікту-кризи, ураховуючи, що вживання одного з цих термінів відбиває етапи наростання чи стихання протистояння.

Важливу роль у медійному відтворенні конфлікту-кризи відіграє зображення комунікативних процесів, які відбивають інтенції противників, що зумовлює необхідність вивчення засобів вербалізації комунікативних способів вирішення конфлікту-кризи, визначаючи **актуальність** пропонованої статті. Її **мета** полягає у виокремленні мовних засобів, які в англомовних новинах вербалізують комунікативні

процеси, що супроводжують розв'язання конфлікту-кризи, що передбачає вирішення таких **завдань**: встановлення інвентарю номінативних одиниць на позначення комунікативних аспектів вирішення конфлікту-кризи; диференціація їх зв'язку з концептуальними відношеннями сенсомоторного походження як найбільш базовими; виявлення особливостей функціонування виокремлених одиниць у заголовках англомовних інтернет-новин Бі-Бі-Сі (www.bbc.com/news) про українські події 2014–2015 років. Враховуючи, що назви текстів інтернет-новин мають структуру пропозицій, їх розглядаємо як заголовки-висловлювання.

Комунікативне протистояння, співвідносне з сенсомоторним відношенням ПРОТИДІЇ, позначається дієсловом *accuse* "звинувачувати" зі значенням упевненості, що хтось є винним у скоєнні чогось неприйняттого ("believe someone is guilty of doing something bad") [5, с. 11]. Більшість заголовків-висловлювань цієї групи мають канонічну структуру, за якої джерело звинувачення протиставлене меті. Росія, позначена власними назвами *Russia* і *Putin*, по п'ять разів представлена як джерело і як мета звинувачення. Об'єкт звинувачення для Америки і Росії може бути як однаковим, так і відмінним. Однаковий – пов'язаний з втручанням у внутрішні справи України, пор. *Ukraine crisis: Putin adviser accuses US of meddling* (6.02.2014) і *Ukraine crisis: US accuses Russia over 'incursion'* (13.11.2014). На відміну від американців, які в дестабілізації обстановки в Україні звинувачують лише Росію, напр., *Ukraine crisis: Kerry accuses Russia of 'destabilization'* (25.04.2014), у керівництва останньої набір закидів значно ширший: крім Сполучених Штатів, напр., *Ukraine conflict: Russia accuses US of 'smear campaign'* (25.07.2014), Росія докоряє ОБСЄ, напр., *Ukraine crisis: Russia accuses OSCE monitors of bias* (14.11.2014), Україні, напр., *Putin accuses Ukraine over ceasefire as fighting rages* (1.07.2014), її громадянам, напр., *Russia accuses 25 Ukrainians of planning terror attacks* (3.04.2014). Слабкість російської позиції відображена заголовками з виправданнями-запереченнями, співвідносними з сенсомоторним відношенням ПЕРЕШКОДИ [1, с. 11], напр., *Ukraine crisis: Russia tells UN it 'does not want war'* (13.03.2014).

Предмет українських закидів більш конкретний, ніж у росіян: вони стосуються вбивств на Майдані, напр., *Ukraine accuses Russia over Maidan 2014 killings* (20.02.2015); розміщення військ у Криму, напр., *Ukraine accuses Russia of deploying troops in Crimea* (28.02.2014); нападів на українських військових, напр., *Ukraine accuses Russian troops of attacking its forces* (20.01.2015).

Неканонічна структура заголовків-висловлювань, які висувують одиниці, що вказують на ціль звинувачень, зустрічається в двох

випадках, по-братерськи поділених між двома тепер уже небратніми народами: докори Росії щодо збитого літака, напр., *Ukraine conflict: Russia accused of shooting down jet* (17.07.2014), а українській армії – щодо використання кластерних бомб, напр., *Ukraine crisis: Army accused of using cluster bombs* (21.10.2014).

Комунікативна **перешкода**, представлена запереченнями англійської мови, передається в заголовках-висловлюваннях у трьох ракурсах: заперечення провини чи невдач, виключення планованого і запобіганням КОНТАКТУ.

Заперечення провини чи невдач передається негативною семантикою дієслова *deny*, пов'язаною з силовими відношеннями [1, с. 11]. Ця одиниця задіяна для заперечення сепаратистами свого відступу, напр., *Ukraine crisis: Separatists deny fleeing Sloviansk base* (5.07.2014), і втручання чеченського лідера в українські справи, напр., *Chechen leader Kadyrov denies sending troops to Ukraine* (28.05.2015).

На виключення планованого вказує одиниця з негативною семантикою *unacceptable*: вона позначає неприйнятність висунутих умов, напр., *Ukraine crisis: Russia conditions unacceptable – Poroshenko* (12.02.2015), або певного типу озброєнь, напр., *Ukraine says 'Russian tank incursion' unacceptable* (12.06.2014).

Запобігання КОНТАКТУ позначене в більшості заголовків-висловлювань дієсловом *reject*: воно вказує на відмову української опозиції від пропонуванних посад, напр., *Ukraine crisis: Opposition rejects offer of PM post* (26.01.2014), бунтівників на сході від переговорів, напр., *Ukraine rebel Zakharchenko 'rejects truce talks'* (23.01.2015), керівництва Сполучених Штатів від зустрічі з росіянами, напр., *Ukraine crisis: John Kerry rejects Vladimir Putin talks* (11.03.2014), а України від завищених цін Газпрому, напр., *Ukraine rejects Russia Gazprom gas price hike* (5.04.2014). В окремих заголовках-висловлюваннях запобігання контакту позначене дієсловами *refuse*, напр., *Ukraine president: Russia 'is refusing crisis talks'* (12.03.2014), і *rule out*, напр., *Ukraine crisis: Russia rules out new Geneva talks* (6.05.2014). Нетиповий випадок комунікативної перешкоди відображений позначенням її ступеня, тобто замість повної відмови вказується на твердість позиції: *Ukraine crisis: Donetsk rebel leaders still talking tough* (5.06.2015).

Словесний контакт, втілений у зустрічах і переговорах, представлений двома різновидами взаємодії: комунікативною й аргументованою.

Перцептивна основа комунікативного контакту задіяна для іменування різного роду зустрічей і переговорів, які передбачають цілу

гаму сенсомоторних взаємодій: тактильні в формі рукостискання, напр., *Ukraine conflict: Putin shakes hands with Poroshenko as talks begin* (11.02.2015), візуально-словесний, позначений іменниками *meeting* і *talks*. Прикметно, що на початку заголовків-висловлювань цієї групи власні або іменник *leaders* спочатку позначають західних представників, тобто Сполучені Штати і їх керівники, голів країн Євросоюзу, що відображає домінування їхньої точки зору, а потім Росію і її керівництво. Натомість в ініціальних позиціях заголовків-висловлювань цієї групи відсутні одиниці, які називають Україну або її лідерів, що відбиває досить низький статус нашої держави в переговорних процесах.

Відповідно, за канонічної структури заголовків-висловлювань про зустрічі в верхах, спочатку іменуються американський віцепрезидент, напр., *Ukraine crisis: Biden to meet Kiev leaders in show of support* (22.04.2014), Росія, напр., *Crimea crisis: Russia and Ukraine hold first meeting* (1.04.2014), її президент, напр., *Putin meets Ukraine's Yanukovich on Sochi sidelines* (8.02.2014). При неканонічному зображенні контакту спочатку іменується власне зустріч, напр., *Ukraine crisis: Nato meeting to step up pressure on Russia* (28.03.2014), підкреслюється її важливість, напр., *Ukraine conflict: Crucial summit as fighting rages* (11.02.2015), або акцентуються її головні теми одиницями *top*, напр., *Ukraine crisis to top agenda at EU meeting in Riga* (6.03.2015), чи *dominate*, напр., *Ukraine crisis to dominate G7 summit in Germany* (7.06.2015).

Подібним чином в ініціальних позиціях заголовків-висловлень про переговорні процеси іменуються США, напр., *Ukraine crisis: US and Russia to hold key talks* (5.03.2014), або їх представники: президент, напр., *Obama holds talks with Ukraine's Poroshenko in Warsaw* (4.06.2015), чи держсекретар, напр., *Ukraine crisis: Kerry and Lavrov hold Geneva discussions* (2.03.2015). Лідери країн Євросоюзу диференціюються поіменно, напр., *Ukraine crisis: Hollande and Merkel set for Putin talks* (6.02.2015), або подаються в груповому ракурсі загальним іменником *leaders*, напр., *Ukraine crisis: Leaders to put plan to Poroshenko* (7.02.2015). Ім'я російського президента висувається на початок лише двох заголовків про ініційовані ним телефонні розмови з західними лідерами, пор. *Ukraine crisis: Putin to confer with leaders by phone* (8.02.2015) і *Putin calls Obama to discuss Ukraine* (28.03.2014).

Неканонічна структура заголовків про переговори підпорядковує висунення одиниць, що вказують на власне подію, напр., *Ukraine crisis: Kiev talks open without rebels* (14.05.2014), характеризують її в

аспекті атмосфери, напр., *'Tough' Ukraine talks to continue after Paris summit* (5.03.2014), або результату: успішного, напр., *Ukraine deal with pro-Russian rebels at Minsk talks* (20.09.2014), чи невдалого, напр., *Ukraine crisis: 'No breakthrough' in Putin-EU talks* (17.10.2014). Один заголовок повідомляє про припинення комунікативної взаємодії, що однак не означає перетворення контакту в протидію, а скоріше сигналізує про відсутність прогресу в припиненні протистояння, напр., *Ukraine crisis: Key peace talks in Minsk called off* (26.12.2014). У найбільш загальному плані встановлення контакту позначене одиницею *reach out*, напр., *Ukraine crisis: Kiev reaches out to eastern rebels* (18.04.2014).

Аргументований контакт передається одиницями, що іменують докази з опертям на сприйняття, візуальний контроль за станом справ і передбачення.

Перцептивні аргументи, що вводяться дієсловами *see / view* і *show / expose*, акцентують дві протилежні перспективи висвітлення події: спостерігача й об'єкта сприйняття. Спостерігач експлікується іменником *witness*, напр., *Ukraine crisis: Witnesses to Mariupol violence* (17.04.2014), або імплікується позначенням населення міст, напр., *Ukraine rebel-held Donetsk sees 'heavy fighting'* (5.08.2014), керівництва міжнародних організацій, напр., *Ukraine crisis: Nato sees 'significant' Russian troop pullback* (24.09.2014), чи окремих держав, напр., *Ukraine as viewed from Moscow* (21.02.2014). Перцептивні аргументи-об'єкти включають фотографії, напр., *Ukraine: Photos 'show Russian troops' in east* (21.04.2014), докази, напр., *US says evidence shows Russia fired artillery into Ukraine* (24.07.2014), поведінку політиків, напр., *D-Day anniversary: What does leaders' body language show?* (6.06.2014), розкриття секретів, напр., *Ukraine: Report exposes 'stomach-turning' violence* (11.07.2014), демонстрацію полонених, напр., *Ukraine conflict: Donetsk rebels parade captured soldiers* (24.08.2014).

Візуальний контроль за станом справ представлений на різних рівнях: глобальному, напр., *Nato jet to monitor Ukraine border* (10.03.2014), національних: російському, напр., *Russia examines 1991 recognition of Baltic independence* (30.06.2015), і українському, ср. *Ukraine launches probe into deadly Sloviansk shooting* (21.04.2014) і *Ukraine to screen civil servants for loyalty* (17.09.2014).

Хоча це може здатися дивним, передбачення характерні виключно для російської сторони конфлікту-кризи: вони позначені дієсловами *see*, напр., *Russian influential thinker Dugin sees war with Ukraine* (10.07.2014), і *predict*, напр., *Ukraine crisis: Putin 'predicted Debaltseve fighting'* (17.02.2015).

Словесне **сприяння**, що спирається на перцептивні відношення ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, реалізується медійними деклараціями-перформативами, рівними виконанню дії [3, с. 274]: вони позначають зміну статусу суб'єктів на різних рівнях розгортання конфлікту-кризи. На відміну від прагматичних перформативів, характерних для повсякденного спілкування, медійні варіанти відрізняються низкою особливостей. По-перше, вони з самого початку призначені для ретрансляції за допомогою ЗМІ. По-друге, вони продукуються не від першої, а від третьої особи, що обумовлено затримками з їх поширенням унаслідок витрат часу на просування медійним ланцюжком. По-третє, вони висловлюються особами з високим – національним або глобальним – статусом.

Медійні заголовки-перформативи, спрямовані на розв'язання кризи, передають наміри, обіцянки, декларації, підтвердження, зміни політичного або юридичного статусу учасників. Словесне сприяння має два варіанти, спрямовані на себе і на об'єкт-ціль.

Самоствердження статусу позначено конструкціями з дієсловами *assert*, напр., *Ukraine crisis: Opposition asserts authority in Kiev* (22.02.2014), і *declare*, напр., *Ukraine crisis: Protesters declare Donetsk 'republic'* (7.04.2014).

Словесне самоствердження на національному рівні передається дієсловом *vote* з семою *'support'* ("підтримувати") [5, с. 1846]: воно спрямоване на скасування прийнятих раніше законів, напр., *Ukraine crisis: MPs to vote on scrapping anti-protest law* (28.01.2014); позбавлення статусу президента-втікача, напр., *Ukrainian MPs vote to oust President Yanukovich* (22.02.2014); відновлення загальної військової повинності, напр., *Ukraine reinstates conscription as crisis deepens* (1.05.2014), а також на зміну статусу держави, що виявляється у рішенні вступити до НАТО, напр., *Ukraine to hold Nato vote when membership criteria are met* (24.11.2014), і скасувати статус неприєднання, напр., *Ukraine votes to drop non-aligned status* (23.12.2014).

Словесне самоствердження представлено на локальному рівні референдумами щодо територіальних питань: кримським, напр., *Ukraine crisis: Crimea holds secession referendum* (16.03.2014), і східноукраїнським, пор. *Ukraine rebels hold referendums in Donetsk and Luhansk* (11.05.2014) і *Ukraine crisis: Separatists hold controversial polls* (2.11.2014). Неканонічна структура медійних перформативів передається питальними заголовками-висловлюваннями, що ставлять під сумнів легітимність позначуваного самоствердження, напр., *Ukraine crisis: Will the Donetsk referendum matter?* (9.05.2014).

Зміна статусу інших учасників подій передається перформативами, що позначають різні функції суб'єктів на окремих етапах роз-

гортання кризи. Національні перформативи супроводжують вступ політиків на посаду дієсловами, вибір яких залежить від описуваних змін: президента предикатами *name*, напр., *Ukraine: Speaker Oleksandr Turchynov named interim president* (23.02.2014), *claim*, напр., *Poroshenko claims Ukraine presidency* (25.05.2014), *swear in*, напр., *Ukraine's Poroshenko sworn in and sets out peace plan* (7.06.2014), або прем'єр-міністра, напр., *Ukraine crisis: Yatsenyuk is PM-designate, Kiev Maidan told* (26.02.2014), підтвердження відведення військ, напр., *Ukraine crisis: Poroshenko confirms rebel weapons moved* (9.03.2015), і надання ширших прав бойовикам, напр., *Ukraine crisis: Rebels granted self-rule and amnesty* (16.09.2014).

Міжнародний перформатив відображає згоду російської думи на розміщення військ на українській території, напр., *Russian parliament approves troop deployment in Ukraine* (1.03.2014), визнання Путіним українських виборів, напр., *Ukraine crisis: Russia's Putin 'backs 25 May election'* (7.05.2014). Окремий різновид міжнародного перформатива позначений дієсловом *recognize* "визнання", пор. *Russian President Putin recognizes Crimea as nation* (17.03.2014) і *Ukraine crisis: Russia to recognize rebel vote in Donetsk and Luhansk* (28.10.2014). На своєрідну перешкоду, спрямовану на усунення іншої перешкоди, вказує негативна форма дієслова *recognize*, напр., *Ukraine crisis: Crimea vote 'will not be recognized'* (7.03.2014).

Промісиви, тобто обіцянки, кодуються як різновид ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ дієсловами *pledge*, *vow*, *bid* на національному, міжнародному й глобальному рівнях. Найбільша кількість обіцянок – здебільшого невиконаних – характерна для національного рівня. Вони належать колишньому українському президенту, напр., *Ukrainian ex-leader Viktor Yanukovich vows fightback* (28.02.2014), і новому міністру оборони, напр., *Ukraine's new defence minister promises Crimea victory* (3.07.2014), а також новому українському керівництву, що реагує на цілу низку подій: збиття сепаратистами літака, напр., *Ukraine's Poroshenko vows response to Luhansk plane downing* (14.06.2014); загибель військових, напр., *Ukraine president vows to act over army deaths* (11.07.2014); обіцянка миру на сході країни, напр., *Ukraine vows to bring peace to east* (30.05.2015).

Російські наміри на міжнародному рівні, навпаки, виявилися реалізованими: сусідня держава утримує свої війська на кордоні, напр., *Ukraine crisis: Russia vows troops will stay* (3.03.2014); заперечує бажання вдертися в Україну, напр., *Ukraine crisis: Russia vows no invasion* (29.03.2014); висловлює готовність поважати результати президентських виборів, напр., *Russia's Vladimir Putin 'to respect' Ukraine vote* (23.05.2014).

Для обіцянок глобального рівня характерна розпливчастість: гарантії західних дипломатів припинити протистояння, напр., *Ukraine crisis: Western diplomats bid to end stand-off* (10.12.2013), змінилися загальною підтримкою України, напр., *US President Obama pledges to 'stand with Ukraine'* (12.03.2014), новими дипломатичними ініціативами, напр., *Ukraine crisis: Germany launches fresh diplomatic bid* (13.05.2014). Сильніший варіант обіцянок за умов, коли Росії мало хто вірить, передається дієсловом *assure*, напр., *Ukraine crisis: Russia assures US on aid convoy* (15.08.2014).

Комунікативне примушення, спрямоване на вирішення конфлікту-кризи, зображується на рівнях, вище безпосередніх учасників, заголовками-висловлюваннями з дієсловами, які передають статус позначеного джерела і різну силу його впливу: *tell, demand, urge, order, call*.

Найменшу інтенсивність комунікативного примушення передає дієслово *tell* зі значенням наказу ("to say that somebody must do something" [5, с. 1706]), на який вказує сема *'must'*. Він ужитий лише в одному заголовку-висловлюванні, що передає ставлення українського президента-втікача до дій західних держав: *Yanukovych tells West to keep out of Ukraine crisis* (19.12.2013).

Відносна інтенсивність комунікативного примушення позначена дієсловом *order* зі значенням офіційного наказу ("to tell somebody that they must do something, especially using your official powers or authority" [5, с. 1160]), на який вказує сема *'official powers'*. Перформативність змісту заголовків-висловлювань з цим дієсловом задіяна на національному рівні протистояння, що супроводжується висуненням одиниць на позначення суб'єктів із правом віддавати накази, спрямовані на розв'язання кризи. На російському національному рівні перформатив відображений наказами Путіна про часткове відведення військ, напр., *Ukraine crisis: Putin 'orders partial withdrawal'* (31.03.2014), про проведення військових навчань, напр., *Russia orders exercises after Ukraine moves on separatists* (24.04.2014), і про повне відведення збройних сил, напр., *Ukraine crisis: Putin orders troops back from border* (19.05.2014). На українському національному рівні президент розпоряджається щодо одностороннього припинення вогню, напр., *Ukraine's Poroshenko 'to order unilateral ceasefire'* (18.06.2014); надсилання військ у ключові міста, напр., *Ukraine crisis: Poroshenko orders troops to key cities* (4.11.2014); повторного припинення вогню, напр., *Ukraine crisis: President Poroshenko orders ceasefire* (15.02.2015). У свою чергу заборона президента Обами на торгівлю з Кримом стосується лише американських компаній: *Ukraine crisis: Obama orders ban on Crimea trade* (20.12.2014).

Вищий ступінь комунікативного примушення позначений дієсловом *demand*, на що в його значенні ("to ask for something very firmly, especially because you have a right to do this" [5, с. 416]) вказує сема 'very firmly'. На різних етапах розгортання конфлікту-кризи джерело цього різновиду примушення представлено керівництвом Росії, напр., *Russia demands surrender of Ukraine's Crimea forces* (3.03.2014), і США, напр., *Ukraine crisis: Kerry demands Russia action 'in hours'* (26.06.2014).

Найвищу інтенсивність комунікативного примушення передає дієслово *urge* зі значенням настійних рекомендацій ("to strongly suggest that someone does something" [LDCE 2003: 1823]), на характер яких вказує сема 'strongly'. На національному рівні дієслово *urge* відтворює тиск масових маніфестацій на український уряд, напр., *Ukraine crisis: Rally in Kiev urges war on eastern rebels* (4.07.2015). На міжнародному рівні джерело примушення представлено суб'єктами з відповідним статусом – Сполученими Штатами і Росією, а Україна зображується як ціль з недостатньо високим статусом. Отже, Америка тисне на російського президента, закликаючи його відвести від українського кордону війська, напр., *Ukraine crisis: Obama urges Putin to pull troops back* (2.03.2014); розв'язати кризу дипломатичним шляхом, напр., *Ukraine crisis: Obama urges Putin to pursue diplomacy* (7.03.2014); приборкати сепаратистів, напр., *Ukraine crisis: Obama urges Putin to reign in separatists* (15.04.2014); сприяти звільненню міжнародних спостерігачів, напр., *Ukraine crisis: Kerry urges Russia to help free observers* (27.04.2014).

Свою чергою, Росія зневажає Україну, вимагаючи переговорів про статус східних територій, напр., *Putin 'urges talks on statehood for east Ukraine'* (31.08.2014); про припинення вогню, напр., *Ukraine crisis: Russia urges Ukraine ceasefire talks* (1.09.2014); наполягає на здачі українськими військами населеного пункту на сході, напр., *Putin urges Ukraine troops to give up Debaltseve* (17.02.2015). Національно-міжнародне комунікативне примушення представлено закликком американських законодавців, що діють у межах своєї країни, до президента Обами надати зброю Україні, тобто іншій державі, напр., *Top US lawmakers urge Obama to send weapons to Ukraine* (6.03.2015).

Різний ступінь комунікативного примушення передається дієсловом *call* і його фразовими варіантами. Найменш інтенсивний тиск, близький до семантики дієслова *tell*, відбиває фразове дієслово *call for*, яке відтворює заклики до продовження протестів, напр., *Ukraine ex-PM Tymoshenko calls for protests to continue* (23.02.2014), або припинення вогню, напр., *Donetsk rebels call for ceasefire* (9.08.2014).

Значний ступінь комунікативного впливу підкреслюється фразовим дієсловом *call up* в заголовках-висловлюваннях про призов в армію резервістів, напр., *Ukraine calls up reservists after deployment* (2.03.2014). Найбільш інтенсивне примушення позначене дієсловом *call* зі значенням прохання або наказу ("to ask or order someone" [5, с. 209]), яке вживається в заголовках-висловленнях про оголошення українським президентом позачергових парламентських виборів: *Ukraine crisis: President calls snap vote amid fighting* (25.08.2014).

Таким чином, комунікативний складник розгортання конфлікту-кризи на сході України відтворюється з опертям на відношення сенсомоторного походження, пов'язані з протидією, перешкодою, контактом і забезпеченням можливості. Їх комунікативне втілення постає як продовження фізичного протистояння. Комунікативна протидія відтворена англійськими дієсловами на позначення звинувачень, перешкода – запереченнями, переданими різними мовними засобами мови. Комунікативний контакт втілений одиницями на позначення зустрічей і переговорів, спрямованих на розв'язання кризи, а роль у розгортанні конфлікту-кризи комунікативного сприяння, відображеного перформативами, які вказують на виконання дії, та промісивами, тобто обіцянками, залежить від того, якій стороні конфлікту вони належать.

Література

1. Криштالیук Г. А. Заперечення в сучасному американському газетному дискурсі: функціональний та лінгвокогнітивний аспекти: автореф. дис. ... спец. 10.02.04. Донецьк, 2009. 20 с.
2. Потапенко С. И. Почему спор – это не война: как украинские события обогащают когнитивную лингвистику. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія "Філологічні науки"*. 2016. Вип. 146. С. 36–40.
3. Почепцов Г. Г. Иванова И. П., Бурлакова В. В. Синтаксис Теоретическая грамматика современного английского языка. Москва: Высшая школа, 1981. С. 100–281.
4. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
5. *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow: Longman, 2003. 1948 p.
6. Maslow A. *Motivation and Personality*. N. Y., etc: Harper & Row Publishers, 1970. 368 p.

References

1. Kryshchaliuk H. A. (2009). Zaperechennia v suchasnomu amerykanskomu hazetnomu dyskursi: funktsionalnyi ta linhvokohnityvnyi aspekty [Denial in contemporary American newspaper discourse: functional and linguistic-cognitive aspects. *Stylistics and versification*. Donetsk [in Ukraine].

2. Potapenko S. I. (2016). Pochemu spor – eto ne voina: kak ukrajnyskye sobytia obogashchali kognityvnuu lyngvistiku [Why the dispute is not a war: how Ukrainian events enrich cognitive linguistics]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka Seriya Filohohichni nauky – scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Kirovograd State Pedagogical University. Series: Philological Sciences*. Issue 146, p. 36–40.

3. Pocheptsov G. G. (1981). *Syntaksis // Ivanova I. P., Burlakova V. V., Pocheptsov G. G. Teoretycheskaia grammatika sovremennogo anglyyskogo yazika [Syntax Theoretical grammar of modern English]*. Moscow [in Russian].

4. Johnson M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago, The University of Chicago Press, 233 p.

5. *Longman Dictionary of Contemporary English* (2003). Harlow, Longman, 1948 p.

6. Maslow A. (1970). *Motivation and Personality*. New York, Harper & Row Publishers, 368 p.

S. I. Potapenko

Doctor of Sciences (Philology), Professor, Head of Germanic Philology Department, Mykola Gogol State University at Nizhyn

Reconstruction of Ukrainian conflict-crisis in English news stories: Verbalizing the communicative component

The paper reveals that the communicative component of evolving the conflict-crisis which combines the periods of confrontation of varying intensity is verbalized by the linguistic units evoking the relations of sensori-motor origin known in cognitive linguistics as image schemas, i. e. recurring, dynamic patterns of our perceptual interactions and motor programs that give coherence and structure to our experience. The relations underlying the representation of conflict-crisis communicative component include counterforce, blockage, contact, and enablement. The communicative counterforce is rendered by the verbs denoting accusation, blockage is evoked by negations expressed by the particle "not" and the notional words with negative prefixes to downplay blame or mishaps, eliminate the planned actions, or avert contact. The communicative contact is represented by the units denoting meetings and talks aimed at solving the conflict-crisis with the majority of headlines foregrounding the units referring to Western powers. The argumentative contact is rendered by the units designating the evidence concerning perception, visual control or prediction mainly characteristic of the Russian side. The role of the communicative contribution which is reflected by performative utterances equal to an action and by promises depends on the status of the side voicing it. The performative headlines render intentions, promises, confirmations, changes of the participants' political or legal status. The communicative contribution has two variants: self-contributions and other-contribution. Promises are coded by the verbs pledge, vow, bid at the national, international and global levels. It is found that the biggest number of promises, though failed, is characteristic of the national level.

The article reveals that the structure of news headlines is tantamount to that of utterances which results in distinguishing two types of their structure: canonical coinciding with the organization of the underlying image schemas with the source affecting the target and non-canonical with the foregrounded units denoting the counterforce target or the relations between the conflicting sides.

Key words: English news stories, conflict, crisis, conflict-crisis, accusation, negation, performative utterance, promise.